

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดปัจจัยชี้วัด ประเมินขีดความสามารถในการรองรับการทอ่งเที่ยวโดยชุมชน สร้างเป็นกลไกและมาตรการควบคุมนักท่องเที่ยวให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสม และจัดทำคู่มือการกำหนดและบริหารจัดการขีดความสามารถรองรับได้ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ศึกษา 3 แห่งคือ ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร ชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา และชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดกระบี่ โดยใช้วิธีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การประชุมปฏิบัติการ ถอดบทเรียน การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนท้องถิ่น และสอบถามนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา กายภาพ สังคมจิตวิทยา สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ มีปัจจัยชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานต้นแบบ จำนวน 18 ตัวชี้วัด แบ่งระดับการใช้ประโยชน์ออกเป็น 3 ระดับ คือระดับต่ำกว่าในขีดความสามารถในการรองรับ อยู่ในหรือกำลังมีแนวโน้มที่จะเข้าใกล้ขีดความสามารถในการรองรับและเกินขีดความสามารถในการรองรับ โดยตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ (กำไร) และด้านกายภาพ (ขนาดพื้นที่) มีระดับการใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการรองรับ ขณะที่ตัวชี้วัดอื่นๆ มีระดับการใช้ประโยชน์ต่ำกว่าและอยู่ในขีดความสามารถในการรองรับได้ สำหรับกลไกการติดตามและประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มจากขั้นตอนการประชุมเพื่อวางแผนการติดตามและประเมินผลขีดความสามารถในการรองรับด้านที่มีแนวโน้มของปัญหาผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรงตามปัจจัยชี้วัดที่กำหนด ทำการประเมินผลตามหลักวิชาการเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติที่ดีต่อการป้องกัน ฝ้าระวังและแก้ไขผลกระทบทางการท่องเที่ยว และผลการออกแบบคู่มือการติดตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีขอบเขตเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 บท ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน สถานการณ์การประเมินขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบัน การพัฒนาเครื่องมือและกรณีการนำเครื่องมือไปใช้ และแนวทางการใช้เครื่องมือกำหนดขีดความสามารถในการรองรับเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำสำคัญ: ขีดความสามารถในการรองรับได้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน คู่มือติดตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research aims to determine the indicative factor, evaluate carrying capacity of community-based tourism, initiate mechanism and measure to control the appropriate number of tourists as well as create carrying capacity determination and management manual for community-based tourism. The data of this research was collected from three communities, which are Koh Phithak – Chumphon, Koh Yao Noi – Pangha, and Ban Tum Sua – Krabi. This research employs Participatory Action Research (PAR) as a research method, which consists of Workshops, Lesson Learned, Surveys, In-depth Interviews from folks, and interviews from tourists. Eventually, the data was examined by content analysis in accordance with the mentioned objectives.

The results show that the carrying capacity, in terms of ecology, physical, social psychology, socio-cultural and economy, consists of 18 indicators. The utilizable level is divided into 3 level, which are 1) under the carrying capacity, 2) capable to the carrying capacity and 3) over the carrying capacity. The economy indicator (profit) and physical indicator (size of area) indicate that the utilizable level is over the carrying capacity; while, other indicators specify that the utilizable level is under the carrying capacity. The mechanisms to follow and evaluate begins on planning procedure, estimating and finding the tendency of issue which produces serious effect on carrying capacity of community-based tourism conforms with indicative factors. The evaluation is conducted by comparing with the benchmark in order to provide a good Action Plan of prevention, monitor and solution. The content limitation of the follow-up manual of community-based tourism carrying capacity is divided into five chapters, which are basic concepts, current situation of community-based tourism carrying capacity evaluation, the development of device and its case study, and device's using channels.

Keywords: Carrying capacity, Community-based tourism, Follow-up manual of community-based tourism carrying capacity